

Чланак високог представника за БиХ, Педија Ешдауна: “Од Дејтона до Брисела”

Ја баш и нисам особа која гледа уназад. Али, понекад вриједи осврнути се иза себе како бисте одлучили шта је то што још требате урадити.

Годишњице су погодне за таква размишљања. Двадесет седмог овог мјесеца напуниће се двије године од како сам ја високи представник двије године.

Кад размишљам о времену проведеном овдје, увијек се враћам на исто питање: шта смо ми и наши партнери у БиХ урадили у протекле двије године како бисмо обезбиједили бољу будућност грађанима ове земље?

Испразност дневне политике, апстракција комплексних техничких реформи: то обично прикрива прави разлог због чега је Међународна заједница овдје. Ипак, наш задатак данас исти је као и 1995. године: спријечити да се ужаси с почетка 1990-тих икад поново десе у овој земљи, позабавити се њиховим страшним посљедицама и осигурати да се ова земља неповратно нађе на путу да постане одржива европска држава.

Босна и Херцеговина је до времена кад сам ја дошао овдје 2002. године већ направила велике кораке од рата до одрживог мира. Препреке су биле далека прошлост, слобода кретања је била успостављена. Земља је имала стабилну валуту, што већина земаља на Балкану нема. Имала је политички систем заснован на слободним и поштеним изборима. И што је најзначајније од свега, отприлике милион избјеглица који су се враћали својим домовима, често много година након што су из њих били протјерани.

Али, нико није сумњао да је земља имала још много изазова с којима се требала суочити на свом путу ка неповратном миру и стабилности. Привреда је стагнирала, и није пружала могућност за отварање нових радних мјеста нити за инвестиције. Као резултат тога, јавне услуге су се још увијек удаљавале од стандарда постигнутих 1980-тих година. Нереформисано судство, у најмању руку у огромној мјери неефикасно, а у најгорем случају корумпирано и етнички пристрасно. Влада БиХ није имала ни ауторитета ни ресурса да испуни основне обавезе једне модерне европске државе. Криминалне и паравојне банде које су подупирале етничку ратну машинерију биле су још присутне и контролисале су све, од корумпираних политичара до организованог криминала.

Политиком су још увијек доминирале теме из времена послије конфликта. Економска и социјална питања су била још на самом дну програма рада политичара. Док су друге бивше социјалистичке земље, попут Мађарске, па чак и Бугарске, снажно ишле путем болних реформи које ће трансформисати њихове земље и коначно створити могућност отварања нових радних мјеста и привући инвестиције, БиХ још није могла чак ни да се сложи о томе каква је држава, па чак и да ли је уопште држава.

Укратко, Босни и Херцеговини је недостајао чак и најосновнији политички консензус о томе гдје се налази њена будућност. А без тог консензуса било је немогуће да се политичари БиХ окупе и поразговарају о томе како тамо стићи. Умјесто тога, међународна заједница је попуњавала тај јаз, спроводећи реформе које су саме по себи обично имале смисла, али нису заиста доприносиле развоју стратегије или пројекта који би имао подршку већине становништва.

Да ли се ишта од тада измијенило?

Па, привреда још увијек не пружа могућност отварања нових радних мјеста, не доноси просперитет и приходе неопходне за унапређење јавних услуга, али економска реформа је сада барем у току. Етничке странке, а не грађанске, још су доминантне на

политичкој сцени и још увијек се не зна да ли оне намјеравају да своју нову реторику преточе у одрживу реформу. Организовани криминал још увијек има јако упориште у политичком и економском животу земље, али неки од водећих кумова криминала и корупције сада, коначно, морају да се нађу пред лицем правде.

Зелени изданци промјене су видљиви.

БиХ сада има Државни суд и државне тужиоце спремне да се ухвате у коштац чак и са најопаснијим криминалцима који имају најбоље политичке везе. Подигнута је оптужница против бившег Предсједника, који је сада у притвору и чека на суђење. Суђено је и донесена је пресуда у најозбиљнијем случају трговине људима који се икада нашао на суду у бившој Југославији. И више од тога, од памтиввијека старе везе између политичара и судства се кидају, једна по једна, почевши од укидања политичког имунитета у 2003. години. Уз помоћ Полицијске мисије Европске уније, полиција у БиХ све више постаје дио рјешења, а не дио проблема.

У привреди, предуслови за нова радна мјеста и нове инвестиције се коначно успостављају. Препреке за трговину унутар БиХ, те између БиХ и њених сусједа се уклањају, премда још увијек сувише споро. Реформе Управе за индиректно опорезивање уједињују царински ситем БиХ и замјењују неефикасан систем пореза на промет ПДВ-ом. Елиминише се дупло опорезивање. Процедуре јавних набавки се пречишћавају. Безначајна и контрадикторна мрежа одредаба у пословању се уклања у акцији Булдожер. Ово су све техничке и комплексне реформе које саме по себи не стварају услове за запослење – али постављају темељ за нова радна мјеста и будући економски просперитет.

Влада БиХ, такође, коначно преузима одговорност једне модерне европске државе. Реформе Савјета министара су оснажиле улогу предсједника владе и повећале број државних министарстава. Реформа одбране је пренијела цивилну контролу над оружаним снагама на државни ниво, стварајући по први пут државно

министарство одбране. Реформе на пољу безбједности које су у току су створиле јединствену државну обавјештајну службу одговорну Парламенту државе и створиће извршне полицијске снаге на државном нивоу.

Босна и Херцеговина ће увијек бити децентрализована држава. Али, коначно се појављују обриси одрживог федералног система, премда је пред нама још много тога што треба урадити.

У основи овог свега је можда и највећа од свих промјена: претакање широко прихваћене али нејасне политичке жеље за придруживањем Европи и НАТО-у у један практичан програм реформе који ће нас тамо и одвести.

Једна ствар уједињује све грађане БиХ, без обзира на њихову националност: жеља за просперитетом и безбједношћу сумирана у једној ријечи "Европа". Али све до недавно, то никад није имало значајан утицај на политику БиХ. Студија изводљивости Европске комисије и реална шанса за чланство у Партнерству за мир НАТО-а су то измијенили. Настављајући да ради на процесу који је започео са молбом за пријем у Савјет Европе, БиХ сада има стратегију за будућност, одредиште о којем је постигнут договор.

Тешко је пренагласити значај те измјене. Свака реформа сада има већи значај као дио свеопштег циља. То је додало нову усредсређеност и дисциплину не само у раду власти БиХ, него и у раду међународне заједнице. Ми имамо заједнички план рада. Власти БиХ имају више иницијативе да донесу тешке политичке одлуке неопходне за трансформисање ове земље у одрживу државу. Уз План имплементације Мисије ОХР-а, међународна заједница сада има стратегију трансформисања своје улоге, како би се снажни потицај Дејтона замијенио свесрдно пруженом руком Брисела, као основом за наше ангажовање у БиХ.

Грађанима се може опростити што мисле да се још увијек мало тога заиста промијенило у њиховим животима. А постоји јасан пут којим треба ићи прије него што реформа у БиХ постане

самоодржива. Али изгледи да БиХ постане просперитетна и стабилна европска држава су сада бољи него икад раније у послијератној историји.

Колико дуго ће за то требати сада не зависи од Међународне заједнице, већ од политичара и људи у БиХ.